

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda İlköğretim İkinci Kademe ve Lise Öğrencilerinin Tutumları

“ANKARA, ERZURUM VE AYDIN” İLLERİNDE
NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

Özet Rapor

Proje Ekibi

Araştırmacılar/Yazarlar:

Prof. Dr. Hilal Özcebe, *Proje Koordinatörü:*

Araştırmanın yürütülmesi ve koordinasyonu, görüşme formlarının tasarlanması, saha personeli eğitimi, niteliksel veri analizi ve rapor yazımı

Doç. Dr. Sutay Yavuz, *Araştırmacı:*

Araştırmanın dernek adına idari ve mali takibi, görüşme formlarının tasarlanması, saha personeli eğitimi, niteliksel veri analizi ve rapor yazımı

Hacer Taşcene, *Araştırmacı:*

Görüşme formlarının tasarlanması, saha personeli eğitimi, saha sorumlusu, niteliksel veri analizi ve rapor yazımı

Doç. Dr. A. Sinan Türkyılmaz, *Araştırmacı:*

Araştırmanın tasarımı ve rapor yazımı

Nitel Araştırma Personeli:

Hacer Taşcene, Tülay Ağca, Cevahir Özgüler ve Gülce Altunel

UNFPA Ekibi:

Meltem Ağduk, *Toplumsal Cinsiyet Program Koordinatörü*

Duygu Arıç, *Toplumsal Cinsiyet Program Asistanı*

© Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)

Nüfusbilim Derneği:

Aziye Mahallesi, Hava Sokak 25/1 Çankaya – Ankara

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)

Birlik Mahallesi 415. Cadde, No: 11 Çankaya - Ankara

Her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Kitabın bir kısmının ya da tamamının çoğaltılabilmesi için Nüfus Bilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'ndan izin alınmalıdır.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi ve kitabın basılması için gerekli mali destek Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından karşılanmıştır.

Birinci Basım: Kasım 2013

Tasarım & Baskı

Uzerler Matbaacılık Ltd. Şti.

Turan Güneş Bulvarı 22/8-17 Çankaya/ANKARA

Tel: 0312 441 90 15-17 • www.uzerler.com

İçindekiler

Sunuş	5
Önsöz	7
Araştırmaya Başlarken	9
Amaçlarımız	11
Araştırma Yöntemimiz	11
Öğrenci Görüşleri	13
Şiddetin Görülmesi, Önlenmesi ve Şiddetle Baş Edebilme Yöntemleri Konusundaki Görüşler	22
PDR ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri	25
Okul İdarecilerinin Görüşleri	26
Araştırmanın Bulgularına Dayalı Olarak Önerilerimiz	28
Kaynaklar	31

Sunuş

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda İlköğretim İkinci Kademe ve Lise Öğrencilerinin Tutumları Araştırması Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun (UNFPA) desteğiyle Nüfusbilim Derneği tarafından yürütülmüş bir çalışmadır.

Nüfusbilim Derneği, 2004 yılında nüfusbilim alanında çalışmalar yapmak, nüfusbilim alanında farklı disiplinler tarafından yapılan çalışmaların içinde yer almak ve çalışanları desteklemek, nüfusbilim çalışmalarında üretilen bilgilerin yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmak, nüfusbilim ve nüfusa ilişkin konularda çalışanlar arasında mesleki dayanışma, iletişim, işbirliği ve etkileşimi sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Nüfusbilim Derneği bu projenin yürütülmesi için dernek üyeleri arasından bir çekirdek ekip oluşturmuş ve bu ekip çalışmalarını Prof. Dr. Hilal Özcebe başkanlığında yürütmüştür. Ankara, Aydın ve Erzurum illerinde ilköğretim ve lise düzeyindeki okullarda gerçekleştirilen araştırmada kız ve erkek öğrencilerle, okul yöneticileriyle, psikolojik danışman ve rehber öğretmenler (PDR) ile görüşülmüştür. Niteliksel yöntem kullanılarak gerçekleştirilen araştırmada: i) Ergenlerin aile yapısı, toplumsal cinsiyet ve ailede kadına yönelik şiddet konusundaki görüşleri, ii) Okul yöneticisi ve psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin (PDR) ailede kadına yönelik şiddet konusundaki görüşlerini ve ailesinde kadına yönelik şiddet yaşayan öğrencilerle olan deneyimleri ve iii) Öğrenci, öğretmen ve idarecilerinin görüş ve önerileri doğrultusunda, kadına yönelik aile içi şiddeti önlemeye yönelik olarak yapılması gereken müdahaleler konusundaki görüşleri hakkında bilgi toplanılmıştır.

Türkiye açısından oldukça büyük bir öneme sahip böyle bir projede birlikte çalışmak üzere Nüfusbilim Derneğini seçen Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'na ve projenin değişik aşamalarında bize her türlü yardımı gösteren Meltem Ağduk ve Duygu Arıĝ'a teşekkür ederiz.

Bu çalışmada çok büyük emeği geçen Prof. Dr. Hilal Özcebe'ye, Doç. Dr. Sutay Yavuz'a ve Hacer Taşcene'ye, projenin alan çalışmasında görev alan tüm görüşmecilere Nüfusbilim Derneği adına teşekkür ederim.

Projenin alan çalışması sırasında bize destek veren İl Valilikleri, Milli Eğitim İl Müdürlükleri, Okul Yöneticileri ve Öğretmenleri ile görüşmelere gönüllü katılan tüm öğrencilere katkıları için teşekkür ederiz.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçların ülkemizde kadına yönelik aile içi şiddet konusunda çalışmalar yürüten kamu kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllü çalışanların çabalarına katkıda bulunmasını diliyoruz.

Doç. Dr. Sinan TÜRKYILMAZ
Nüfusbilim Derneği Başkanı

Önsöz

Tüm dünyada, kadınlar ve kız çocukları sayısız şiddet ediminin kurbanlarıdır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet sonsuz bir yelpazede meydana gelmekte, neredeyse ana rahminden mezara kadar devam etmektedir. Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet, sınıf, etnik köken, kültür veya ülkeden bağımsız olarak toplumun her kesiminde görülmektedir.

Siz bu satırları okurken, dünyanın dört bir yanında milyonlarca kadın şiddet ve istismarın yarattığı travmayı yaşamaktadır. Dünya genelinde her 3 kadından birinin hayatında en az bir kere bu şiddeti yaşadığı tahmin edilmektedir. AB ülkeleri için aynı rakam beşte birdir. Türkiye'deki kadınlar da diğer birçok ülkede olduğu gibi şiddetle karşı karşıya kalmaktadır; yapılan son araştırma, Türkiye'de her 5 kadından ikisinin fiziksel şiddet mağduru olduğunu göstermektedir. Aynı araştırmada, kadınların yüzde 42'sinin fiziksel ve cinsel şiddete, yüzde 44'ünün ise duygusal şiddet ve istismara uğradığı ortaya çıkmıştır. Tüm bunlar kadınların eşleri veya partnerleri tarafından uygulanmıştır.

Son 30 yıl içinde, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hem Türkiye'de hem de dünya genelinde giderek daha fazla kabul görmeye başlamıştır. Kadına yönelik şiddetle mücadele için en yeni ve en kapsamlı uluslararası araçlardan biri olan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)" İngilizcede 4P ilkesi olarak anılan Önleme (Prevention), Koruma (Protection), Kovuşurma (Prosecution) ve Politika (Policy) ilkelerine dayanmaktadır. Uzun yıllardır, kadına yönelik şiddetle mücadele için gerçekleştirilen tüm müdahaleler büyük oranda koruma ve kovuşturma ilkeleri çerçevesinde şekillendirilmiştir. Ancak politika geliştirme ve önleme, bu müdahale amaçlı müdahalelerin en zayıf halkalarıdır. Önleme amaçlı müdahalelerde en çok dışarıda bırakılan grup çocuklar ve gençler olmuştur. Bazı araştırmalarda da ortaya konduğu gibi, çocuklar ve gençler, doğrudan şiddetin özneleri olmasalar da aile içinde şiddetin sessiz mağdurları olan iki gruptur. Ancak şiddetin öğrenilen bir edim olduğu ve kadına yönelik şiddeti önlemek için müdahalelerin erken çocukluk döneminde başlatılması gerektiği de bilinmektedir.

Dünya genelinde artan şiddet oranları, şiddetin mağdurları veya tanıkları olarak çocukların bu deneyimleri hakkında ne düşündüklerini anlama ihtiyacını da arttırmıştır. Çocuklar ve şiddet hakkında çok şey yazılıp çizilmiş olsa da, bizzat çocukların bakış açısından aslında çok az şey yazılmıştır. Onların deneyimlerini ve algılarını bilmeden, kadına yönelik şiddeti önlemek için gençlik çağının başlarında uygulanacak müdahaleler geliştirmek imkansızdır.

Alanında bir ilk olan bu araştırma, okul çağındaki (11-17 yaş grubu) çocukların kadına yönelik şiddet ve çoğu zaman bunun sebebi olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusundaki algılarını anlamak için gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar üzerine, UNFPA ve ilgili ortakları, okul çağındaki çocuklara yönelik olarak önleme amaçlı müdahaleler geliştirecektir.

UNFPA olarak, çalışmada araştırmacı olarak görev alan Prof. Dr. Hilal Özcebe, Doç. Dr. Sinan Türkyılmaz, Doç. Dr. Sutay Yavuz ve Hacer Taşçene'ye ve görüşmeleri gerçekleştiren ekibe bu özel niteliksel araştırma için ayrıca Ankara, Aydın ve Erzurum'da bizlere destek olan tüm devlet görevlilerine, okul müdürlerine ve öğretmenlere teşekkür ederiz.

Zahidul A. Huque

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)

Türkiye Temsilcisi

Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Ülke Direktörü

Araştırmaya Başlarken

Şiddet, son yıllarda tüm dünyada önemli bir halk sağlığı sorunu olarak tanımlanmaktadır. Şiddetin pek çok tanımı olmasına karşılık en çok benimsenen tanımlardan biri Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılmaktadır. Bu tanım şu şekildedir: *Şiddet; bir bireyin yaralanma ve ölümüne neden olan ya da gelişmesini engelleyen fiziksel, psikososyal ve cinsel olarak uygulanan kasıtlı davranışlardır. Fiziksel, psikososyal ve cinsel şiddet uygulaması bir grup ya da topluma yönelik olabilmektedir.* (Krug, 2003)

Şiddetin farklı şekilleri olup, yapılan sınıflandırmalardan biri şiddet uygulayan kişinin mağdur ile olan yakınlığıdır. Bu sınıflandırmada üç farklı şiddet türü tanımlanmaktadır; kişinin kendisine yönelik yaptığı şiddet, kişiler arası şiddet ve gruplar arası şiddet. Kişiler arası şiddet içinde özellikle çocuk, eş, yaşlılara yönelik aile içi şiddet, tanıdık bir kişi ya da yabancı bir kişinin uyguladığı şiddet vardır.

Bir diğer sınıflandırma ise şiddetin uygulanış şekline göre yapılmaktadır. Fiziksel incinme ya da hastalığa neden olma "Fiziksel Şiddet", istek dışı cinsel davranışlarda bulunma, cinsel ilişkiye zorlama "Cinsel Şiddet", benlik saygısını azaltma ya da azaltmaya çalışmak "Duygusal Şiddet" ve ekonomik olarak bağımlı yapmak ya da yapmaya çalışmak ise "Ekonomik Şiddet" olarak tanımlanmaktadır. (Krug, 2002; 2003)

Şiddetin en sık görüldüğü ortamların arasında aile yer almaktadır. Aile içinde kadına yönelik şiddet çok eski zamanlardan beri bilinmesine karşılık son yıllarda pek çok ülkenin gündeminde yer alan önemli bir halk sağlığı sorunu olarak tanımlanmaktadır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla 1993 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından "Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi" kabul edilmiştir. Bu Bildirgede kadına yönelik şiddet *"ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelen, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya ızdırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma"* şeklinde tanımlanmaktadır (United Nations, 1993). Birleşmiş Milletler tarafından "özel yaşamda, genellikle cinsel ilişki ya da kan bağı ile bağlı bireyler arasında vuku bulan şiddet", "aile içi şiddet" olarak tanımlanmaktadır. (KSGM, 2008)

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile birlikte 2008 yılında yaptığı, Türkiye'yi temsil eden "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet" araştırmasını yürütmüştür. Bu araştırmanın sonuçlarının bazıları aşağıda verilmiştir.

- Evlenmiş ya da birlikteliği olan kadınların %39'u yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıklarını söylemişlerdir; şiddete maruz kaldığını beyan eden kadınların yaklaşık yarısı (%46) vurma, tekmeleme, boğazını sıkma, bıçak ya da silah kullanma gibi ağır derecedeki şiddet biçimlerini yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada gebelik döneminde her 10 kadından birinin fiziksel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır.
- Erkeklerin kadınların hayatlarını kontrol altına almaya ilişkin yaklaşımlarının bulunma durumu da araştırılmıştır. Kadınların erkekler hakkındaki görüşleri şu şekildedir: %69'u "kadının her zaman nerede olduğunu bilmek istediğini", %44'ü "kadın başka erkeklerle konuştuğunda sinirlendiğini", %35'i "kıyafetlerine karıştığını", %31'i "sağlık kuruluşuna izinsiz gideme-

diğini”, %15’i “onu önemsemediği ve ihmal ettiğini”, %12’si “arkadaşlarını görmesini engellediğini”, %9’u “kendi ailesi ve arkadaşlarıyla görüşmesini engellediğini” ve %4’ü “kendisini aldattığından şüphe ettiğini” belirtmektedir.

- Kadınların erkeklerle olan ilişkileri ve kadın olarak rollerine ilişkin bazı yaklaşımlar da araştırılmıştır. Kadınların %49’u “kadının eşi ile tartışmamasına”, %48’i “kadının davranışlarından erkeğin sorumlu olmasına”, %35’i “bazı durumlarda çocuğun dövülmesine” %31’i “kadının istemediği halde eşiyle cinsel ilişkiye girmesi gerektiğine” ve %14’ü “bazı durumlarda erkeklerin eşlerini dövmeye hakkı olduğu” görüşüne katılmaktadırlar. Kadınların %34’ü “kadınların elindeki parayı istediği gibi harcayabilmesine” ve %33’ü de “ev işlerini erkeklerin de yapması” görüşüne katılmamaktadırlar.

Aile içinde kadına yönelik şiddetin olduğu durumlarda şüphesiz kadının fiziksel ve ruhsal sağlığı bu durumdan önemli ölçüde olumsuz olarak etkilenmektedir. Şiddet uygulanan kadınların %24’ü fiziksel ya da cinsel şiddet sonucu yaralandığını, %33’ü intihar etmeyi düşündüğünü ve %12’si teşebbüs ettiğini belirtmiştir. Annenin yanı sıra çocuklar da evdeki bu durumdan olumsuz yönde etkilenmektedir. Aile içi şiddet yaşayan annelerin çocukları arasında hırçınlaşarak ağlama %59, çekingen/içine kapanık olma %56, anneye ve diğer çocuklara karşı saldırgan olma %38, sık sık kabus görme %33 ve yatağını ıslatma %28 olarak bulunurken, şiddet görmeyen annelerin çocuklarında bu yüzdeler sırasıyla %36, %43, %20, %20 ve %18’dir. (KSGM, 2009)

Çocukların şiddet olan aile ortamında yaşamaları, çocukluk dönemi sosyal ve ruhsal sağlıklarını önemli ölçüde etkilenmektedir. Çocukluk döneminde şiddet yaşanan ailede büyüyen çocukların yetişkinlik dönemlerinde şiddet davranışlarına daha fazla eğilimli oldukları, ayrıca ruhsal sağlık durumlarının yaşam boyu olumsuz olarak etkilendiği bilinmektedir. Kadına yönelik şiddet davranışlarının ortaya çıkmasında neden olan toplumsal cinsiyet algısı bu dönemde belirlenmektedir. Çocukların “toplumsal cinsiyet”, “şiddet” ve “kadına yönelik aile içi şiddet” algılarının değerlendirilmesi onların olaylardan nasıl etkilendiklerinin bir göstergesi olarak tanımlanabilir. Şiddetin nedenlerinin temelinde yatan algı ve tutumlar müdahale alanlarını işaret etmektedir. Aile içi kadına yönelik şiddetin önlenmesinde çocukluk döneminde müdahalelerin başlatılması ve çocukların olumlu yaşam davranışlarını benimsemeleri gerekmektedir. Bu nedenle ergenlik döneminin başında ve sonlarına doğru olan gençlerin aile içinde kadına yönelik şiddet konusundaki görüşlerinin değerlendirilmesi özellikle çocuklara yönelik sosyal politika önerileri için önem taşımaktadır.

Amaçlarımız

Ankara, Aydın ve Erzurum İllerinde görüşme yapılan;

- Ergenlerin aile yapısı, toplumsal cinsiyet ve ailede kadına yönelik şiddet konusundaki görüşlerini öğrenmek
- Okul yöneticisi ile psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin (PDR), ailede kadına yönelik şiddet konusundaki görüşlerini ve ailesinde kadına yönelik şiddet yaşanan öğrencilerle olan deneyimlerini saptamak
- Öğrenci, öğretmen ve idarecilerinin görüş ve önerileri doğrultusunda, kadına yönelik aile içi şiddeti önlemeye yönelik olarak yapılması gereken müdahaleler konusundaki görüşlerini öğrenmektedir.

Bu çalışmanın sonuçlarının uzun vadede çocukların gelecekteki davranış ve tutumlarında pozitif bakış açısına sahip olmaları için planlanan sosyal politikaların belirlenmesi ve uygulanması sırasında veri tabanı olarak kullanılması beklenmektedir.

Araştırma Yöntemimiz

Araştırma Ankara, Aydın ve Erzurum İl merkezlerinde yürütülmüştür. Bu iller, KSGM'nin 2009 yılında yayınladığı Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Raporu verilerine dayanarak seçilmiştir. Bu raporun sonuçlarına göre Türkiye genelinde kadına yönelik aile içi şiddetin en yoğun yaşandığı iller, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi illeri, en az görüldüğü iller de ülkenin batısındaki iller olarak görülmektedir. Bu verilere istinaden Kuzeydoğu Anadolu illerinden Erzurum, Batı illerinden Aydın ve hem metropol, hem de kadına yönelik aile içi şiddetin ortalama değerlerde görüldüğü Batı Anadolu Bölgesi ili olması nedeniyle Ankara araştırma illeri olarak belirlenmişlerdir.

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda İlköğretim İkinci Kademe ve Lise Öğrencilerinin Tutumları Araştırması'nda niteliksel araştırma yöntemleri olan derinlemesine görüşme ve odak grup tartışma teknikleri kullanılmıştır. Araştırma kapsamında ilköğretim ikinci kademe ve lise öğrencileri ile kız ve erkek gruplarıyla ayrı ayrı olmak üzere odak grup tartışması, Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) öğretmenleri ve okul yöneticileri ile de derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma evreni Ankara, Erzurum ve Aydın İlleri kent merkezlerinde bulunan ilköğretim okullarının ikinci kademesi ile ortaöğretim kurumlarından devlet liseleri ve devlet anadolu liselerinde okuyan öğrenciler olarak belirlenmiştir. Her üç ilde de devlet ilköğretim okulları ile devlet genel liseleri ile devlet anadolu liseleri araştırma kapsamına alınmıştır. Her ilde farklı sosyoekonomik düzeylerden olmak üzere 6 ilköğretim ve 6 lise sınıfında odak grup görüşmesi yapılmıştır. Araştırma sırasında üç ilde toplam 36 odak grup görüşmesi yapılmıştır. Okulların, sınıfların ve görüşülen öğrencilerin belirlenmesi sırasında aynı kriterler kullanılmıştır. Öğrenciler görüşmelere gönüllü olarak katılmışlardır.

Odak grup tartışmalarında ilköğretim ikinci kademe ve liselerde farklı soru formları kullanılmıştır. İlköğretim ikinci kademe görüşmelerinde empati kurmalarını kolaylaştırma amacıyla bir hikaye kurgulanmış, bu kurgu içinde "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması"nda belirlenen toplumsal cinsiyet ve şiddet nedenlerinin yer alması sağlanmıştır. Öğrencilerin kurgulanan öykü üzerinden aile içinde kadına yönelik şiddet tutum ve görüşlerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Liselerde ise aşağıdaki anahtar konular çerçevesinde odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir:

- Ailenin tanımı
- Aile ve toplumdaki kadın ve erkeğin cinsiyet rolleri konusundaki görüşleri
- Kadına yönelik aile içi şiddet, türleri ve nedenleri konusundaki tanım ve görüşleri
- Kadına yönelik aile içi şiddet yaşanan ailelerde, şiddet uygulayan erkek, şiddet mağduru anne ve çocukların duyguları hakkındaki görüşleri,
- Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi konusundaki önerileri

Araştırma sırasında sosyal bilimlerden mezun olan, bu alanda eğitim alan ve niteliksel veri toplama konusunda deneyimli kişiler tarafından görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacıların standart veri toplamalarını sağlamak için projenin amacı, kapsamı, sahada kullanılacak veri toplama araçları ve yöntem hakkında bilgilendirildikleri bir eğitimden programı yapılmıştır.

İllerde valilik ve İl Milli Eğitim Müdürlüklerinden araştırma için izin alınmıştır. Veri toplama aşamasında ise görüşmeye katılan herkesden izin alınmıştır. Derinlemesine görüşmeler ve odak grup tartışmaları sırasında ses kaydı alınması için izin istenmiş, ses kaydı alınan görüşmeler daha sonra çözümlenmiştir. Ses kaydı kullanılmasına izin verilmeyen görüşmeler de ise notlar ve gözlemler kullanılarak çözümlenmiştir.

Öğrencilerin Görüşleri

AİLE TANIMI, KADIN VE ERKEĞİN ROLLERİ, TOPLUMSAL CİNSİYET

Çocuğun doğumundan itibaren sağlığının ve yaşam tarzının belirlenmesinde en önemli belirleyici aile yapısıdır.

Her üç ilde ve üç farklı sosyoekonomik düzeyde aile tanımı benzer yapılmıştır. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin aile tanımlarında vurgulanan özellikler arasında sevgi, güven ve destek olma ilk sıralarda yer almaktadır. Hem kızlar hem de erkekler benzer tanımlar yapmışlardır. Liselerde yapılan tanım sırasında ailenin sıcak ortamı en çok vurgulanan özellik olarak ortaya çıkmıştır. Liseli gençler, aileye yakın olmayı ve desteklenmeyi beklemektedirler.

"Kendimizi, ıı, ihtiyacımız olduğu zaman, kendimizi kötü hissettiğimi zaman sorunlarımızı en iyi şekilde paylaştığımız ortam."

(Aydın, E, Orta-Alt SED, 6. Sınıf)

"Benim aile deyince aklıma gelen ilk şey siz ne olursanız olun, eve geldiğinizde her halinizle kabul edebilecek bir topluluk."

(Ankara, K, Yüksek SED, 11. Sınıf)

Ailenin tanımı sırasında illerdeki sosyal ve kültürel örüntüye ya da yaşanan sosyoekonomik düzeye bağlı olarak farklı konular gündeme gelmiştir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan bölgelerdeki lise öğrencileri, çocukların aile içi kararlara katılım haklarına yeterince ulaşamadıkları belirtilirken alt sosyoekonomik düzeyde olan görüşmelerde ise kız çocuklarıyla babaları arasındaki iletişimin çok zayıf olmasından duyulan rahatsızlık duygusu belirtilmiştir. Görüşmeler sırasında aile tanımında güzel duygular öne çıkarılsa da aile dinamiklerinin çok farklı düzeylerde olduğu görülmektedir.

Ailede annenin sorumluluk alanı hem ilköğretim ikinci kademe, hem de lise gruplarında evin içi, babanın ise evin dışı olarak belirtilmiştir. Anne ve babanın rollerinin tanımlanması sırasında kabul gören genel görüş; annenin ev işleri ve çocuk bakımından sorumlu olması ve babanın evin gelirini kazanması şeklindedir. Bu görüşün tüm görüşmelerde dile getirilmesi genel olarak kabulünü göstermektedir.

Bu durumun ortaya çıkmasında aile içinde çocukların büyütülmesi sırasında ortaya çıktığı görüşü görüşmelerde dile getirilmiştir. Genç kızlar görüşmeleri sırasında ailede erkek çocukların büyütülürken evde iş yapmaya zorlanmadıkları, oysa kız çocuklarının temel sorumluluk alanlarında anneye ev işlerinde yardım etmenin geldiği sık olarak dile getirilen görüşlerdir. Erkek görüşmelerinde ise kız çocuklarının yar-

dım etmesi olağan olarak kabul edilen ve onaylanan bir görüş olarak belirtilmiştir. Bu da ailedeki erkek ve kadın sorumluluklarının, çocukluktan itibaren oluştuğunu göstermektedir.

“Baba çalışıp eve ekmek getirmesi lazım. Anne de evişlerini, çocukların bakımlarını, onları sağlar. Çocuklar da saygılı olmalı anne babalarına. Görevleri onlar.”

(Erzurum, K, Alt SED, 11. Sınıf)

Odak grup görüşmeleri sırasında anne ve babadan beklenenler, toplumsal cinsiyet rolleri bakış açısıyla irdelenmiştir. İlköğretim gruplarında annenin ev dışında çalıştığı durumlarda babaların evdeki işlerde rol aldığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bu ifadeler özellikle Aydın ve Ankara İllerinde üst ve alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde ortaya çıkmıştır. Görüşmeler sırasında evdeki sorumluluk paylaşımı sırasında çocukların da destek olması gerektiği, hem kız hem de erkek katılımcılar ev işlerinde annelerine yardımcı olduklarını söylemişlerdir.

Lise öğrencileriyle yapılan görüşmelerde yaşanan il ve sosyoekonomik düzeye göre farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Lise gruplarında özellikle geleneksel aile yapısının desteklendiği gençler, erkeklerin evdeki sorumluluklara katkısının olmasını ve annenin ev dışında gelir getiren bir işte çalışmasını onaylanmamaktadırlar. Aydın ve Ankara İllerindeki lise gruplarında annenin çalışması durumunda babanın ev işlerine olan desteği daha fazla kabul görürken (özellikle üst SED ve kızlarda) Erzurum İlinde babanın evdeki işlerde sorumluluk alması daha az kabullenen bir görüştür.

“Herkes yapmalı evde işi, biri iş yaparken biri oturup televizyon seyretmemeli, yardım etmeliyiz, yardımlaşma”

(Aydın, E, Orta-Alt SED, 6. Sınıf)

“Kadın erkek eşit olduğu için zaten birbirinin görevini yapmak zorundadır. Hani kadın mesela evlenmeseydi bütün işlerini kendi yapacaktı, geçimini kendi sağlayacaktı. Evlendikten sonra değişmemeli bence.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Liselerde yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan kız görüşmelerinde annenin hakları olduğu ve ev işlerinin paylaşılmasının doğru olduğuna ilişkin bir görüş belirtilirken, alt sosyoekonomik düzeydeki kız görüşmelerin de ise annenin yardıma gereksiniminden dolayı evde desteklenmesi görüşü savunulmaktadır. Annenin görevlerinin paylaşılma önerisine karşılık annenin destek almasının önemli olduğu görüşlerinin de olması toplumun her kesiminde hak temelli yaklaşımın henüz benimsenmediğini düşündürmektedir.

Lisede yapılan görüşmelerde genç kız gruplarında toplumsal cinsiyet kimliğinin oluşmasında cinselliğin temel belirleyici olduğunu belirtilmektedir. Genç kızların yetiştirilmeleri sırasında içinde bulunulan sosyal ve kültürel ortam çerçevesinde namus, cinsellik rolleri gibi etmenlerin kendileri için çok önemli olduğunu belirtmektedirler. Namuslarının korunması, kıyafetlerinin erkeklerin dikkatini çekmemesi, eşlerine güzel görünmenin çok önemli olması gibi cinsellikle ilgili farklı kavramların yaşam tarzının belirleyicileri arasında ilk sıralarda belirtmektedirler. Toplumun önemli bir kısmında genç kızlar çocukluklarından itibaren evde iş yaptırılan, namusunun önemli olduğu baskısıyla, erkeğine güzel görünmesi gereken kişiler olarak yetiştirildikleri belirtilmiştir. Bu da genç kızların gelecekteki rollerinin “kadın cinselliği” üzerinde olacağını düşündürmektedir. Görüşülen yaş grubunda toplumsal cinsiyet rollerinin içselleştirildiği ve namusun kadın üzerinden tanımlanması söylemini kabullendikleri görülmektedir.

“Yani... kız köpek kuyruk sallamazsa erkek köpek gelmezmiş diye. Mesela şu sokakta bi erkekle konuşsa yine kız suçlu oluyo. Erzurum’da bu çok var da, tabii diğer yerlerde...”

(Erzurum, K, Alt SED, 11. Sınıf)

Toplumda kadın ve erkeğin rollerinin tartışılması sırasında aile boyutunda yapılan tartışmaların farklı bir boyutta tekrarlandığı görülmektedir. Toplumda kadın ve erkeğin eşitliğinin olmadığı ilköğretimlerde her iki cinsiyet tarafından da belirtilirken, lise gruplarında özellikle genç kız görüşmelerinde vurgulanarak belirtilmektedir. Yine aile boyutunda tartışılan kadının ev dışında çalışmasına ilişkin görüş geleneksel bakış açısına sahip gruplarda onaylanmazken kadının bağımsızlığını savunan görüşler de ortaya çıkmıştır.

“Okulda, özellikle doğu bölgelerinde, ... erkek çocuklarını okutmak için daha şey davranıyor, onlar evi çekip çevirecek diye ama kızların okumalarına çok önem verilmiyor. Yani şehirde değil de daha çok kırsal kesimde kız çocukları evde otursun, iş yapsın, evlenir, erkek bakar ona diye, o gözle bakılıyo. Evlenip bir zorluğu çıkınca ‘bak hani keşke okusaydım’, bu sefer kendi ayaklarının üzerinde durmak istiyorlar. Yani sonradan... ama yani işte okuma konusunda eşitsizlik olabiliyor.”

(Erzurum, K, Yüksek SED, 10. Sınıf)

Çalışma yaşamında yapılacak işler konusunda ise erkeklerin görüşleri, kadınların fizyolojik olarak güçsüz olmaları nedeniyle bu durumlarına uygun işlerde çalışması gerektiği şeklindedir. Bu görüşü kadınlar da desteklemektedirler. Ancak, bazı katılımcılar tarafından kadının çok sayıda insanla karşılaşmayacağı işlerde çalışması gerektiği desteklenmiştir.

Kadınların toplumdaki eşitsizliğinin bir başka göstergesi ise kadının evden çıkabilmesine ilişkin görüşlerde kendisini göstermektedir. Hem erkek hem de kız lise görüşmelerinde kadınların erkekler kadar

rahat sokağa çıkamayacağı farklı düzeylerde tartışma konusu olmuştur. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan kız ve erkek gruplarda genç kız ve kadınların gece sokağa çıkması, bazı kesimlerde ise gündüz sokağa çıkması tartışma konusu olmuştur. Her iki durumda da kadının erkeğin izni ile sokağa çıkması söz konusudur.

“Kadınlar biraz daha naziktir yani, hemen kırılır yani, böyle bişeylere, ama erkekler daha dayanıklıdır, daha iyidir, her şeyi yapabilecek güçtedir yani.”

(Aydın, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

“Yani şimdi mesela şöyle bir istatistik vardır aslında dünyadaki en iyi 100 lokantanın 99 aşçısı erkektir, yani yemekleri o pişirir, gerçekten de öyle. Yani biz kadına yüklemişiz yemek pişirmeyi. Yani askerlik hariç yani diğer konularda kadınla erkek hemen hemen her görevi yapabilirler. Ama mesela şimdi askerlik konusunda bir bayanın askerlik yapması yani gerçekten çok zordur çünkü fiziksel bir güç gerekiyor. Hani belki beyin gücü aynı olabilir hatta yüksek bile olabilir ama mesela kadın çok titizdir. Gerçekten de böyledir yani. Erkek de titizdir ama kadın kadar değil. Ama bir kadın askerde kalamaz yani. Fiziksel bir güç ister.”

(Erzurum, E, Üst SED, 8. Sınıf)

“Bana göre kurallar belli ama insanlar kendi kafalarında bir şeyleri bitiremiyorlar. Adı geçen eşitlik insan beyninde eşitlenemiyor yani ne bileyim toplumda öyle ‘kadın bunu yapamaz, kadın şöyledir kadın böyledir, kadın biraz eksiktir, erkeğin yaptıklarını yapamaz’ biraz da bunu kadın erkek diye ayırmamak lazım da, insanoğlu kendisi yapıyor bunu. Hani geç saatte bize zarar veren bir hayvan değil veya bize zarar veren başka bir unsur değil yine insanoğlu. Bence herkesin içindeki iyi niyet dışarı vurulsa kimseye hiç bir şey olmaz geç saatte de, yani.”

(Ankara, K, Alt SED, 10. Sınıf)

“Zaten ona göre evlenirsin. Böyle geç gelen bir erkek kadına da o özgürlüğü verirse evlenirsin. Ama kadına o özgürlüğü vermiyorsa evlenemezsin. Kadın evde beklesin, koca gelsin istediği zaman. Olur mu öyle şey?”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Aile yapısı tüm gençler için en önemli ortam olarak tanımlanmıştır. Gençler aileyi sıcak bir ortam olarak tanımlamış, aileden olan beklentileri arasında ilgi ve destek görmek ön planda yer almıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri ilk önce ailede öğrenilmektedir. Aile yapısı gencin görüşlerinin temel belirleyicilerinin başında gelmektedir.

Gençlerin, aile ve toplumda kadın ve erkek rolleri konusundaki görüşleri geç ergenlik döneminde yaşanan bölge ve sosyal yapıya göre oluşmuş olduğu bulunmuştur

Geleneksel yaşam tarzının yaygın olduğu kesimlerde görüşülen gençler kadının yaşamının ev içindeki olmasını savunmaktadırlar.

Özellikle genç kız görüşmelerinde kadının konumunu güçlendirmeye yönelik müdahalelerin gerekliliğini savunulan konuların başında yer almıştır.

AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET TANIMI, TÜRLERİ VE NEDENLERİ

Şiddetin kelime anlamı tüm gruplarda (ilköğretim/lise, kız/erkek) doğru olarak yapılmıştır; bu da ergenlerin konuya ilişkin farkındalıklarının olduğunu göstermektedir.

İlköğretim ikinci kademe görüşmelerinde şiddet davranışları arasında pek çok fiziksel şiddet davranışı yer alması çocukların fiziksel şiddete farklı ortamlarda tanık olduklarını ya da şiddeti yaşadıklarını düşündürmektedir. Kızlar arasında erken evlilik ve başlık parasının da şiddet olarak ifade edilmiş olması bu konudaki farkındalıklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Aile içi şiddete ilişkin oluşturulan öyküyle çocukların şiddet hakkındaki görüşlerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Öykünün birinci bölümü okunduktan sonra kız öğrenciler tarafından yapılan yorumlar illere göre değişmiştir. Aydın İlinde hak tabanlı bir yaklaşım sergilenirken diğer illerde şiddeti kabullenen bir bakış açısı sergilenmiştir. Bu öykünün erkeklerde tamamlanması sırasında da benzer senaryolar oluşturulmuştur. Aydın İlinde kız ve erkek öğrenciler tarafından ılımlı bir sorun çözme yaklaşımı sergilenirken Ankara İlinde erkeğin üstün olduğu ve sözünün dinlenilmesi gerektiği, Erzurum İlinde ise Ankara İline benzer şekilde fakat kuralların daha keskin tanımlandığı bir yaklaşımının sergilendiği görülmektedir.

Öykünün 1. Bölümü:

"12 yaşında olan 7. Sınıf öğrencisidir. 3 ve 8 yaşlarında iki erkek kardeşi vardır. Aylin'in annesi ev hanımıdır ve babası da amcası ile birlikte kendi işini yapmaktadır.

Bir gün, Aylin ve 8 yaşındaki erkek kardeşi okuldan eve geldiklerinde annelerinin çok üzgün olduğunu görmüşler. Küçük kardeşleri devamlı ağlıyormuş. Daha sonra babalarını gördüklerinde, onun çok sinirli olduğunu fark etmişler.

Çocuklar, o gün evde ne olduğunu öğrenmeye çalışmışlar. O gün anneleri, onları okula yolladıktan sonra küçük kardeşlerini yanına alıp komşu teyzeye çay içmeye geçmiş. Komşu teyzeye mahalleden pek çok kadın gelmiş ve hep beraber oturmuşlar. Anneleri eve geldikten sonra kardeşlerini doyurmuş, uyutmuş, evi toplamış ve yemek yapmaya başlamış.

Aslında babaları annelerinin komşularla görüşmesini istemiyormuş ve ara sıra da işyerinden evi telefonla arayarak annelerinin evde olup olmadığını kontrol edermiş. O gün de babaları annelerini kontrol etmek için eve telefon etmiş ve evde bulamayınca eve erken gelmeye karar vermiş. Babaları eve gelince hemen yemek yemek istemiş, ama anneleri henüz yemeğin pişmediğini söylemiş. Babaları neden geç kaldığını sorunca anneleri komşuya çay içmeye gittiğini ve eve geldikten sonra da diğer ev işlerini yaptığını söylemiş."

Öykünün 2. Bölümü:

"Babaları annelerine "ben sana komşulara gitmeyeceksin demedim mi?" diye bağırılmış. Anneleri neden geciktiğini anlatmaya başlayınca babaları annelerine "bana cevap verme" demiş, kızmaya başlamış ve dövmüş. Bu sırada kardeşleri de gürültüden uyanmış ve ağlamaya başlamış. Anneleri geçen hafta da babalarından izin almadan anneannelerine telefon ettiği için dayak yemişti."

Öykünün devamı okunduğunda ise kız öğrenciler arasında öykünün şiddet eylemleriyle devam etmesine büyük tepkiler olmuştur.

- Aydın İlinde genel olarak şiddetin nedenleri olarak kadınların haklarını bilmemeleri, alkol kullanımı, kumar oynama gibi nedenler sıralanmıştır. Çocukların şiddet olaylarını çok gerçekçi olarak tanımladıkları ve şiddetin nedenlerini sıraladıkları gözlenmektedir.
- Ankara İlinde görüşülen kız öğrenciler şiddetin önemli bir sorun olduğunu, özellikle erkek çocukların bu davranışları kopyalayabileceğini, sivil toplum kuruluşlarının kadınlara destek olabileceğini, devletin sorumluluğunun önemli olduğu gibi yaş grubuna göre beklenenden çok üst düzeyde bir tartışmayı yürütülmüştür. Görüşmenin bir metropol olan Ankara'da olması kızların daha fazla bilgiye sahip olduklarını gösteriyor olabilir. Ancak bu grupta erkek öğrenciler arasında yaş ve sosyoekonomik düzeye bağlı olarak şiddetin mutlaka bir haklı gerekçesi olduğu tarzında bir görüş oluşmuştur. Bu da erkeklerde daha farklı etmenlerin

düşünce sistemini etkilediğini düşündürmektedir. Kızlarla aynı ortamda paylaşımlarına karşılık muhtemelen gelişme süreci içinde erkek hakimiyetine ilişkin norm ve değerleri kazanmaya başlamışlardır.

- Erzurum İlinde ise kız öğrenciler “kadının bu davranışının yanlış olduğunu ve erkeğin haklı olduğu tarzında” bir yaklaşım sergilemişlerdir. Yani toplumsal olarak erkek baskın yaklaşımın kız öğrenciler tarafından kabul edildiği görülmektedir. Erkek öğrenciler arasında da benzer bir yaklaşım gözlenmekte ve erkeğin mutlaka haklı bir gerekçesi olduğu düşünülmektedir. Yine erkek öğrenciler arasında alkol kullanma ve kumar oynama birer şiddet nedeni olarak dile getirilmiştir. Erzurum İlinde toplumsal normların çocuklara erken yaşlarda yerleştiği söylenebilir.

Lise gruplarında ise şiddetin tanımı sorulduğunda önce “fiziksel şiddet” gündeme gelmiştir, daha sonra ise psikolojik şiddet belirtilmiştir. Cinsel şiddetin kendiliğinden tartışmaya gelmemesi ise bu şiddet türünün gözardı edilmek istenilen bir şiddet olgusu olarak düşünülebilir.

Özellikle genç kız gruplarında psikolojik şiddet çok önemsenmiştir, erkeğin kadına psikolojik olarak şiddet davranışları içinde olmasının kadını çok incittiği tüm lise kız gruplarında gündeme gelmiştir.

“Sadece yani dayak değil aslında kadına şiddet. Düşüncelerine saygı göstermemek, daha sonra işte herşeyde bir problem çıkarmaları da bana göre kadına şiddet oluyor. Çünkü hani en azından kadın da bi dünyaya gelmiş, en azından onun da belli bir düşünceleri var ama erkek buna pek uymadığından dolayı, o konuda da yani şiddet kadına yönelik. İlla yani şiddet deyince dayak akla gelmemeli. Öyle diyoruz yani biz.”

(Erzurum, K, Alt SED, 11. Sınıf)

“erkek bayanın anlamadığı bir konu olduğu zaman, mesela erkeğin bileğine güvendiği için tokatı yapıştırır, oturur kadın yerine. Kadın bir şey yapamayacak ki.”

(Aydın, K, Alt SED, 10. Sınıf)

“Yaa, yani, nasıl olur, hani, belli bir gücü yoktur ya da arkasında duran kimse yoktur hani. Erkek teyse hani bu güç vardır. O zaman karşı taraf hani ezilen taraf olduğu için, hani mecburen karşı çıkamaz ya da karşı çıksa da baktı ki hani gücü yetemiyoy, hani eninde sonunda karşı koymayı bırakır, işte o zaman izin verme gibi bir alan giriyoy.”

(Ankara, E, Alt SED, 11. Sınıf)

“Neden hep erkekler bayanlara vururlar? Çünkü şey yani erkek daha güçlü olduğu için bayana vurma şeyi hissediyor kendinde bu da bence erkeğe verilen gücü kötü yönde kullandığı için bu erkeğin yaptığı bir ayıptır bence.”

(Erzurum, E, Yüksek SED, 12. Sınıf)

Önemli diğer bir bulgu ise gençler genellikle şiddeti kendi etraflarında olmayan, başkalarının yaşadığı toplumsal bir sorun olarak değerlendirmektedirler. Her ne kadar şiddetin tanımında pek çok davranış sıralandıysa da kendi şiddet algılarına göre şiddetin kendi çevrelerinde sık olarak görülmediğini düşünmektedirler.

Liseli genç kızlarda ve erkeklerde şiddetin nedenleri şu başlıklar altında belirtilmiştir;

- Erkeğin kişilik yapısında şiddet eğiliminin olması
- Kadının aile içi statüsünün düşük olması
- Kadının bazı davranışlarının erkek tarafından onaylanmaması
- Evlilik yapısının zayıf olması (erken evlilik, tanışmadan yapılan evlilikler)
- Toplumsal normlar ve değerler içinde şiddetin desteklenmesi

Şiddet tanımı gençler tarafından doğru olarak tanımlanmaktadır. Şiddetin türleri arasında fiziksel ve psikolojik şiddet belirtilmiştir, cinsel şiddet genellikle sorulunca ortaya çıkmıştır. Ekonomik şiddet ise sadece bazı gruplarda dile getirilmiştir.

Şiddetin nedenleri kişisel ve toplumsal nedenlerle açıklanmıştır. Kadının ve erkeğin aile içindeki davranışlarının toplumun norm ve değerlerinden etkilenerek ortaya çıktığı ön plana çıkarılmıştır.

ŞİDDET SONRASINDA ANNE, BABA VE ÇOCUKLARIN DUYGULARI

Şiddet sonrasında yaşanan duyguların tartışılması sırasında ilköğretim öğrencilerinin yanıtları pek çok bilimsel çalışma sonucu ile paraleldir. Öğrenciler anneye şiddet uygulandığında çocukların olumsuz duygular yaşayacağını, babadan uzaklaşabileceği ve erişkin dönemde benzer davranışları sergileyebileceğini belirtmişlerdir. Aile içi şiddete şahit olan ya da maruz kalan çocukların mutlaka yakın izlemeye, tedavi ve rehabilitasyona alınması gerektiğini belirtmişlerdir.

Lise öğrencileri şiddete maruz kalan kadının duygularını olumsuz ruh hali, suçluluk ya da erkeği haklı bulması; şiddet uygulayan erkeğin ruh halini pişmanlık duymama, kendini güçlü hissetme, stres atma, rahatlama ve zevk alma duyguları ile açıklamışlardır. Annesine şiddet uygulanan çocukların ise psikolojik sorunlarının olacağını, okul başarısının düşeceğini, babadan uzaklaşacaklarını, anneye yakınlaşma eğilimde olacaklarını belirtmişlerdir. Lise öğrencileri kızların erkeklerden uzaklaşacağını ve evlenmekten korkacağını; erkeklerin ise babayı taklit edeceğini ya da şiddete karşı bir tavır sergileyeceklerini belirtmişlerdir.

İlköğretim ve lise öğrencileri aile içi kadına yönelik şiddet yaşanması durumunda çocukların yaşayacakları duyguları çok iyi bir şekilde tanımlamışlardır. Görüşmelerden elde edilen bulgular çocuklar tarafından şiddet olgusunun çok iyi irdelendiğini düşündürmektedir.

Çocuklar, bilgileri deneyimlerden kazanmış olabilirler. Ancak, erişkinlerin de çocukların ruhsal sağlığını olumsuz olarak etkileyen olumsuz duygular hakkında farkında olmaları gerekmektedir.

Şiddetin Görülmesi, Önlenmesi ve Şiddetle Baş Edebilme Yöntemleri Konusundaki Görüşler

TOPLUMDA AİLE İÇİ ŞİDDET OLAYLARINA İLİŞKİN GÖZLEMLERİ

İlköğretim kız öğrencileriyle yapılan görüşmelerde her grupta kadına yönelik şiddet olaylarına şahit olan öğrencinin olması dikkat çekicidir. Tüm illerde şiddet olaylarında ne tür müdahaleler yapıldığını; komşu ve akrabalarından desteği, polisin çağrılabilceği, erkeğin evden uzaklaştırma cezası alabileceği, bu konuda çalışan dernekler olduğu, sığınma evlerine başvurulabileceği gibi çok detaylı bilgilere de sahip oldukları görülmektedir.

Özellikle Erzurum İlinde kız öğrenciler kadının namus nedenli şiddet görmesi halinde yalnız kalacağını belirtmişlerdir. Erzurum İlinde erkek öğrenciler şiddet olaylarının sık olarak görüldüğünü ve saklandığını belirtmişlerdir.

İllerde görüşme yapılan gruplarda çocukların kadına yönelik şiddet olaylarına şahit oldukları gözlenmektedir. Öğrencilerin ailelerinde şiddet olmadığını belirtmelerine rağmen (!) şiddet hakkında bu kadar çok bilgi sahibi olmalarının şiddeti öğrenmelerine ve kanıksamalarına neden olabileceği düşünülmelidir. Çocukların sosyal öğrenme modelleri ile de bazı tutum ve davranışları edinerek yaşama katabilecekleri göz ardı edilmemelidir.

ŞİDDETİN ÖNLENMESİ İÇİN GENÇLERİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İlköğretim öğrencileriyle yapılan görüşmelerde öyküdeki çocuk kendileri olsaydı nasıl bir çözüm yolu düşünecekleri sorulmuştur. İlköğretim öğrencileri arasında kuvvetli bir görüş yaşlarının küçük olmasından dolayı müdahalelerinin yetersiz olacağı görüşünü belirtilmekle beraber babayı durdurmanın önemli olduğu belirtilmiştir. Bir grup genç ise anneye daha fazla zarar gelmemesi için kabullenici bir tutum sergilemenin doğru olduğunu belirtmiştir. Ancak tartışmalar sırasında çocuk olma ve güçsüz olma durumu bir dezavantaj olarak tanımlanmış; bu durumun anneyi koruma ya da şiddeti durdurma sırasında bir engel oluşturabileceği sıklıkla vurgulanmıştır. Görüşmeler sırasında bu tür eylem karşısında çocuğa da şiddet uygulanabileceği belirtilmiştir.

Lise öğrencilerinde çocuğun güçsüz ve yetersiz olma durumuna ilişkin herhangi bir durum tartışma sırasında belirtilmemiştir. Liseli gençler böyle bir durum karşısında kendi davranışlarını şu şekilde tanımlamaktadırlar:

- Kız öğrenciler, böyle bir durumla karşılaştıklarında üzüleceklerini, ortamdaki uzaklaşma eğilimlerinin olacağını, küçük kardeşlerinin etkilenmemesi için onları bu ortamdaki uzaklaştırabileceklerini belirtmişlerdir. Genç kızlar aile büyüklerinden (annenin ya da babanın yakın akrabalarından) yardım alınabileceğini belirtmişlerdir.
- Erkek öğrenciler, genç kızların davranışlarını sergilemenin yanı sıra baba ile mücadele edeceklerini, şiddet sırasında polise haber vereceklerini (gizli olarak) ve anneyi koruma altına alacaklarını da belirtmişlerdir.

Erken ergenlik döneminde şiddete karşı çıkılması gerektiği görüşü benimsenmekle birlikte aile yapısı içinde çocukların statülerinin güçsüz olduğu vurgusu ön plana çıkmıştır.

Lise döneminde kız ve erkek öğrenciler şiddet olaylarında kendilerini sorunun içinde hissettiklerini belirtmişler; şiddeti durdurmak için farklı yöntemler kullanarak babanın davranışlarının durdurulması gerektiği görüşündeler.

AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN YAŞANMAMASI İÇİN YAPILAN ÖNERİLER:

Tüm illerde ilköğretim okullarında yapılan görüşmelerde kız ve erkek öğrencilerin hak tabanlı bir yaklaşımı savundukları görülmektedir.

- Kadınların haklarını bilmeleri ve savunmalarının sağlanması, bunun için kadınların öğreniminin yükseltilmesi ilk öneriler arasında yer almaktadır.
- Aile yapısının olumlu hale getirilmesi, kadın ve erkeğin birlikte anlaşarak kararlarını almalarının uygun bir çözüm yolu olacağı düşünülmektedir.

Lise öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için kız ve erkek gruplarında ortak olan önerileri şunlardır; toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi, kadınların haklarına ulaşmaları, evliliklerin planlanması ve sağlıklı aile yaşamının sürdürülmesi. Bu ortak önerilerden farklı olarak kız gruplarında özellikle kadının statüsünün yükseltilmesi ve kadına yönelik aile içi şiddet hakkında farkındalığın artırılmasına vurgu yapılmıştır. Erkek gruplarında ise ek olarak alkol kullanımının sınırlandırılması, dini eğitim ve ekonomik durumun iyileştirilmesi gibi öneriler de getirilmiştir.

Geleneksel aile yapısının desteklendiği gençler tarafından farklı bir bakış açısı da sergilenmiştir. Bu gruplarda aile içinde erkeğin kadının tutum ve davranışları konusunda beklentilerini kadına şiddet göstermeden aktarması ve kadının da bu beklentilerini kabul etmesi önerilmiştir. Beklentilerin karşılanmaması durumunda ise şiddetin kabul edilebilir olduğu görüşü vurgulanmıştır.

AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLAYI YAŞANMASI DURUMUNDA YAPILAN ÖNERİLER:

İlköğretim kız ve erkek öğrencileri tarafından kadının ilk şiddet gördüğünde şiddeti kabullenmemesi, erkeğin davranışları ile ilgili olarak akraba ve komşular tarafından uyarılması, polise başvurulması, çocukların devreye girerek sorunu baba ile çözmesi, boşanma, erkeğin tedavi edilmesi, farkındalık kampanyaları düzenlenmesine ilişkin öneriler geliştirilmiştir. Ancak geleneksel yaşam tarzının olduğu kesimlerde yapılan görüşmelerde katılımcıların kadının aile içi kurallara uymasının, ev düzeninin bozulmamasının da şiddetin daha sonra ortaya çıkmasını önleyeceği tarzında önerileri de olmuştur.

Lise öğrencilerinin görüşleri cinsiyet bazında ailede kadına yönelik şiddet yaşanması durumunda biraz daha farklılaşmaktadır. Kız grupları kadının şiddet ile ilgili tutumunda güçlü olmasını, yasal haklarını aramasını, erkeklere verilen cezaların artırılmasını, kadının ailesinin kadına destek olmasını, kadının yaşamının desteklenmesini ve şiddet uygulayan erkeğin tedavi edilmesini önermektedirler. Erkek grupları ise aile bütünlüğünün korunmasını daha fazla ön plana çıkarmakta ve aile ile iletişim kurma, kadının haklarını arama konusunda destek olma, güvenlik güçlerinin olaya dahil olması, erkeklere verilen cezaların artırılması, kadının ekonomik özgürlüğünün sağlanmasına destek olunması, kadınların koruma altına alınması ve son olarak da boşanmayı önermektedirler.

Şiddetin görülme sıklığının farklı olduğu üç farklı bölgede farklı sosyoekonomik düzeylerde yapılan görüşmelerde ergenlerin şiddetin önlenmesine yönelik öneri paketlerinin birbirine benzemesi etkileyici bir bulgudur.

Geleneksel yapıya sahip kesimlerde ortaya çıkan öneriler daha muhafazakar ve şiddeti kabullenmiş bir yaklaşıma sahip olmakla birlikte genel olarak şiddetin önlenmesi ve kadının daha fazla zarar görmemesine yönelik yapılan uygulamaların çocuklar tarafından benimsendiği ve önerildiği görülmektedir.

Ergenler aile yapısını, kadınların haklarını öncelemekte, şiddetin olduğu durumlarda da kadının haklarının korunması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu aşamada kadına yönelik şiddet ile ilgili önleyici ve kadını koruyucu müdahalelerin sistematik olarak uygulanmasına gereksinim olduğu düşünülmektedir.

PDR ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşleri

Öğretmenler tarafından şiddetin tanımı ile türleri tanımlanmış, şiddetin nedenleri kişisel, sosyoekonomik ve kültürel olmak üzere sıralanmıştır.

Okullarda öğretmenlerle çocukların iletişiminin güçlü olması, çocukların yaşadıkları sorunların öğretmenler tarafından fark edilmesi beklenmektedir. Buna karşın öğretmenlerin çocukların sistematik olarak izleyemedikleri, ancak çocukların başvuruları sonucunda doğrudan ya da dolaylı yollardan aile içi şiddet ile ilgili olguları tanımlayabildikleri düşünülmüştür.

Öğretmenler tarafından kadına yönelik aile içi şiddet yaşanan ailelerdeki öğrencilerin ruhsal sorunlarının olduğunu, okula olan ilgilerinin azaldığını belirtmektedirler. Sorunu olan öğrencilerin rehberlik servisine sevk edilmesi söz konusu olduğu zaman da rehberlik servisinin "gönüllü" bir servis olduğu için çocuğun isteği ile gelmesinin beklendiği belirtilmiştir. Aile içi şiddet sorunu daha önce ya da okul döneminde başlayan çocukların rehberlik servisine başvuru mekanizmasında çocuğun yardım alma isteğinin ön planda olduğu belirtilmiştir. Ancak, ergenlik dönemi olaylar karşısında farklı duygusal tepkileri sergilendiği bir dönem olarak tanımlanmış ve ergenin yaşadığı sosyal gelişimine bağlı olarak rehberlik servisine başvurumama olasılığının da olduğu vurgulanmıştır.

Öğretmenler tarafından okula başlamadan önce sorunları olan gençlerin değerlendirilmesinin önemli olduğu belirtilmiştir. Sorunları olan öğrenciler, şiddet olaylarını daha önce yaşadıkları ve etkilendikleri için davranış değişikliğinin olmayacağı, bu nedenle de sorunları olduğunu farkedilemeyeceğine işaret edilmiştir.

Öğretmenler, çocukların aile içi şiddet olaylarını kanıksadıkları ve kabullendikleri tarzında görüşe sahiptirler. Aile içi kadına yönelik şiddet sorunu olan çocuklarla yaptıkları görüşmeler sırasında bireysel görüşme tekniklerini kullandıklarını ve çocuğun ailesiyle de görüşmek istediklerini belirtmişlerdir. Ancak öğretmenlerin genel kanaatleri ailede sorunun çözümlenemediği durumlarda şiddet olayının okul bazında çözümlenemeyeceği şeklindedir. Öğretmenlerin gözlemleri ve ifadeleri, aile içindeki şiddet olaylarında sorunun yalnız okul sınırları içinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi ile çözümlenemeyeceği belirtilmektedir.

Öğretmenlerin yaşama ve çalışma koşullarına ilişkin olumsuzlukların okuldaki psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin aksamasına neden olduğuna ilişkin yorumları bulunmaktadır. Okullarda yeterli

Okullarda sunulan psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisleri gönüllülük ilkesi ile sunulan hizmetler olup, öğrenci gereksinimi olduğunda başvurmaktadır.

Öğretmenlerin öğrencilerin şiddeti kanıksadıklarına ilişkin görüşlerinin olduğu gözlenmiştir. Okulda öğrenciye yapılan desteğin, esas sorun olan aile içi şiddet sorununun çözümüne yönelik olamayacağı, bu nedenle öğrenciye de desteğin yetersiz olacağı şeklinde bir görüş ön plana çıkmıştır. Olayın temelinden çözümlenmesi için olaya bütüncül bir bakış açısının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bütüncül bakış açısının ise öğretmen düzeyinde gerçekleştirilememiş olduğu düşünülmüştür.

Okul İdarecilerinin Görüşleri

Okul idarecilerinin şiddetin tanımı ve türleri konusunda yeterli bilgiye sahip oldukları düşünülmektedir. İdareciler toplumu tanımaktadırlar, ancak ailede kadına yönelik şiddet konusunda aileden ya da öğrenciden bildirim gelmediği sürece konudan haberdar olamayacaklarını da belirtmektedirler. Okulda sorunu olan öğrencinin öğretmen tarafından tespit edildiğini ve yaşanan sorunun öğretmenler tarafından idarecilere aktarıldığını belirtmektedirler. İdarecilerin genel görüşü ailede kadına yönelik şiddetin okulun müdahale alanına girmediği, ancak çocuğa yönelik şiddet olursa bu şiddet olayını okulun ilgisine daha fazla gireceği şeklindedir.

Aile içi kadına yönelik şiddetin nedenlerinin açıklaması idareciler tarafından net olarak yapılmıştır. Toplumsal, ilişkisel ve bireysel etmenlerin sınıflandırılması yapılmakla beraber toplumu etkileyebilecek olan sosyal politikalar ve medya hakkında yorum yapılmaması ilgi çekicidir. Ailede kadına yönelik şiddet olgusunun daha çok birey bazında ele alındığı düşünülebilir.

Ailede kadına yönelik şiddet ile karşılaşan çocuklarda ruhsal sorunları olduğundan bahsetmektedirler. Çocukların arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişimlerinin bozulduğunu, davranış bozukluklarının olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların disiplin suçları işledikleri de belirtilmiştir. Okul başarısı düşen ya da sorunları olan çocuklar psikolojik danışma ve rehberlik servisine yönlendirilmekte, onlara bu dönemde destek olunma çabası içinde olunmaktadır. Okullarda çocukları sportif ve kültürel etkinliklere yönlendirme de uygulamalar arasında sıralanmıştır. Okulun çocuğun psikososyal sorununu fark ettiği zaman çocuğa yardımcı olma ve çözüme gayreti bulunmakla beraber sorunun kendilerini aştığı durumlarda öğrencilerin bölgede yer alan rehberlik araştırma merkezine sevk edildikleri belirtilmiştir.

İdareciler toplumsal cinsiyet konusunda da yorumlar yapmışlardır. Toplumda var olan bu sorunun çözümünde okulların da yer alabileceğini düşünmektedirler. Okullarda yürütülen öğrenim programları içinde toplumsal cinsiyet eğitiminin yer alması, bazı becerilerin geliştirilebileceğini önermektedirler. Ancak sorunun boyutlarının büyük olduğu toplumda sorunun devam ederken okullardaki uygulamanın başarısız olacağı konusunda endişelerini de dile getirmişlerdir. Ayrıca, idareciler müfredata kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla ders programı konabileceği, çocuklara iletişim becerilerini geliştirecek eğitimler yapılabileceğini önermektedirler.

Bazı idareciler ile yapılan görüşmeler sırasında gerek toplumsal cinsiyet gerekse kadına yönelik şiddet konusunda hak bazlı yaklaşımdan uzaklaşıldığına ilişkin gözlemler oluşmuştur.

Okul idarecileri çocuğun okul başarısını olumsuz olarak etkileyen bu sorunun daha çok mahrem bir sorun olduğunu, okulun ilgisi içinde yer almadığı şeklinde bir yaklaşımları vardır. Buna karşın çocuğun öğrenme sürecini olumsuz olarak her türlü engelin çocuğun yaşamından çıkarılması gerekmektedir. Bu nedenle okulların kadına yönelik şiddet sorununu çözebilme kapasitelerinin olmaması kabul edilmekle birlikte sorunun çözümü konusunda sosyal çalışmalar yapan kurumlarla bağlantılarının olmaması da bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Okul başarısını etkileyen okul sağlığı çalışması kapsamında yer alan psikolojik gelişim sürecine destek olma ve sorunları çözme konusunda idarecilerin yaklaşımının geliştirilmesine gereksinim vardır. Okul, öğrenci, eğitici ve aile bütünlüğünün sağlanması ile çocukların okulda başarılı olması sağlanabileceği bilinmektedir.

Diğer taraftan bazı görüşmeler sırasında profesyonel meslek sahiplerinin toplumun yararına olan konularda kendi tutum ve algılarından hizmet sunumu sırasında uzaklaşmadıkları fark edilmiştir. İdarecilerin okul yönetimi sırasındaki davranışları gözlenmemekle beraber kişisel algılarının hak tabanlı yaklaşımdan uzak olmasının tehdit oluşturabileceği de düşünülmektedir.

Araştırmanın Bulgularına Dayalı Olarak Önerilerimiz

Ailede kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik bu araştırmadan çıkan temel önerilerimiz şu şekildedir:

1. Aile yapısının güçlendirilmesi

Gençlerin ailelerini önemstedikleri görüşmelerde en fazla dile getirilen konular arasındadır. Aile yapısının kendi gelişimleri için önemini yanı sıra korunmasına ilişkin öneriler de geliştirmektedirler. Şiddetin nedenleri arasında da aile içi iletişim eksikliği, yanlış kurgulanmış evliliklerden bahsedilmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı gençlerin de önerilerine paralel olarak aile kurumuna başlangıcından itibaren destek sağlayacak mekanizmaların kurulması gerekmektedir. Evlilik öncesi danışmanlık ile başlayabilecek olan bu destek yaklaşımı çocuk sahibi olma kararı, çocuk büyüme sırasında danışmanlık, aile içi sorunların çözümüne danışmanlık gibi pek çok konuda süregelmelidir.

2. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi

Gençlerin, öğretmenlerin ve idareciler tarafından en fazla üzerinde durulan diğer bir konu olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesine ilişkin çabaların daha da güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle kadının statüsünün yükseltilmesine yönelik müdahalelerin güçlendirilmesi, özellikle erkekler tarafından desteklenmesinin sağlanması gerekmektedir. Bu çalışma her ne kadar ülkeyi temsil etmese de özellikle lise dönemindeki erkek öğrencilerin aile ve toplumda kadınlardan olan beklentilerinin geleneksel aile yapısında olması, kadının ekonomik bağımsızlığına ulaşamaması aile içi eşitsizliklere neden olacaktır. Bu nedenle özellikle genç erkekleri içine alan çalışmalara ivedilikle gereksinim vardır.

3. Şiddet algısının geliştirilmesi

Şiddetin tanımı tüm gruplarca tam olarak yapılmasına karşılık görüşmeler sırasında kadının bazen şiddeti hak eden davranışlarının olduğuna ilişkin ifadeler olduğu gözlenmiştir. Araştırma sırasında özellikle lise dönemindeki erkeklerde şiddet algısı ile ilgili değişimin olduğu gözlenmektedir. Gençlere şiddetin hak edilen bir davranış olmaması gerektiği, hak tabanlı bir iletişim sisteminin kurulmasının doğru olduğu öğretilmelidir. Bu da ancak iyi rol modeller ile olabilir. Okullarda bu konuda örnek oluşturabilecek kurumlar olarak düşünülmelidir. Bunun dışında farklı iletişim kanallarıyla toplumun şiddet algısını geliştirecek programlara gereksinim vardır.

4. Şiddet ile mücadele sisteminin güçlendirilmesi

Son yıllarda ülkemizde şiddet gören kadınlara destek amacıyla pek çok çalışma yürütülmektedir. Bu çalışmalar hakkında gençlerin fikirleri bulunmakta ve kendi öneri paketlerinde de dile getirmişlerdir. Ancak, lise dönemindeki erkek öğrencilerde özellikle erkeği cezalandırmaya yönelik müdahalelerin başarısız olacağı kanaati vardır. Bu bir erkek savunması olarak bildiği gibi gözlemlere dayalı da olabilir.

Gençlerin doğru ve düzenli işleyen bir sistemin içinde olduklarına inanmaları gerekmektedir. Bu nedenle de kadının şiddete daha fazla maruz kalmasını önleyecek olan sistemin güçlendirilmesi, kadının şiddet gördüğü erkekten daha fazla şiddet görmesini önleyecek şekilde koruma altına alınması, kadının bağımsız olarak yaşaması konusunda da güçlendirilmesi gerekmektedir. Gençlerin güvenebileceği bir sistemin işletilmesi onları doğru çözüm bulma yollarına yönlendirecektir.

5. Okul müfredatına ve okulun rolüne ilişkin öneriler

Kadına yönelik aile içi şiddet konusunda okul müfredatını güçlendirecek yönde çalışmalar yapılmalıdır. Müfredat programına konuya özel yeni ders eklemekten ziyade mevcut bazı derslerin içeriğinde "*iletişim*", "*sorun çözme*", "*öfke yönetimi*", "*kişisel hak ve hürriyetler*", "*kadın ve çocuk hakları*", "*cinsiyet eşitliği*", "*empati kurmak*" gibi konuların işlenebilmesi sağlanmalıdır.

Burada dikkat edilmesi gereken iki husus bulunmaktadır. Bunların ilki, bu derslerin öğrencilerin katılımına açık bir şekilde işlenmesinin gereğidir. Bu konular öğrencilerin edilgen bir şekilde derste anlatılan konuları sadece takip edecekleri tarzda aktarılmamalıdır. Aksine öğrencilerin yaşına uygun şekilde "*oyun*" veya "*drama*" tarzında çalışmalar yapılmalı ve öğrencilerin derse katılımının sağlanacağı ders biçimleri üzerinde düşünülmelidir. Derslerde slayt ve film gibi farklı duyu organlarına hitap eden görsel ve işitsel materyallerin kullanılması daha etkili olacaktır. Bu noktada okullardaki rehberlik ders saatlerinin artırılması da önerilmektedir. İkinci önemli husus ise toplumsal kalıpların öğrencilerin zihinlerine erken yaşlarda yerleştiği bulgusundan hareketle, bu konuların ders müfredatında olabildiğince erken yaşlarda verilmesinin gereğidir. Ancak bu şekilde kız öğrencilerin şiddetin mağduru olmalarına yol açan toplumsal önyargılar ve şartlanmalar ile mücadele edilebilecektir.

6. Şiddet olayları içinde olan çocukların korunması

Tüm görüşmeler sırasında kadına yönelik şiddet yaşanan ailede olan çocukların ruhsal sorunlar yaşayacakları belirtilmiştir. Ruhsal sorunlar yaşayan çocukların okul başarılarının düşmesi, mutsuzlukları gibi sorunları yaşamalarının yanı sıra gelecekte de bazı sorunlar yaşaya-

bileceleri ifade edilmiştir. Kız çocukların gelecek dönemlerde erkekler ile olan ilişkilerinde zorlanacakları, erkek çocuklarının ise şiddet eğiliminin olacağı düşünülmektedir.

Şiddete şahit olan çocuğun aile ya da okul ortamında desteklenmesi gerekmektedir. Bu araştırmanın sınırlılıkları içinde sorunu olan ya da risk altında olan çocuklara ulaşabilmek ve onların gelecek yaşamlarında daha büyük sorunlar yaşamalarını önlemek için sistematik bir hizmet sunum modelinin geliştirilmesine gereksinim olduğunu düşünülmüştür. Çocuklar arasında sadece gereksinimi olanların bu servise başvurmasından ziyade tüm çocukların sistematik olarak bu hizmeti almalarına yönelik geliştirilecek olan mekanizmalar hem her çocuğun psikososyal gelişimini desteklenmesini hem de gereksinimi olan çocuğun fark edilmesini sağlayacağına ilişkin bir model çalışması yapılabilir. Bu da ancak düzenli bir okul sağlığı programı ile olabilir. Okulların sorunlarını tespit ettikleri çocukların aile sorunlarının da çözülebilmesi için sosyal çalışmacılarla ilgili bir iletişim sisteminin de kurulması gerekmektedir. Kadının ya da yakınlarının ihbarı olmaksızın sosyal çalışmacılar tarafından kadının güçlendirilmesi ve ailede şiddetin sonlanmasına ilişkin müdahalelerin ailenin kabul edeceği şekilde sunulması gerekmektedir.

Okul idarecileri çocuğun okul başarısını olumsuz olarak etkileyen bu sorunun daha çok mahrem bir sorun olduğunu, okulun ilgisi içinde yer almadığı şeklinde bir yaklaşımı vardır. Buna karşın çocuğun öğrenme sürecini olumsuz olarak her türlü engelin çocuğun yaşamından çıkarılması gerekmektedir. Bu nedenle okulların kadına yönelik şiddet sorununu aile içinde çözebilme kapasitelerinin olmaması kabul edilmekle birlikte sorunun çözümü konusunda sosyal çalışmalar yapan kurumlarla bağlantılarının olması sağlanmalıdır.

Kaynaklar

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet.

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (KSGM) (2008), Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 200-2010. Ankara.

Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB, and Lozana R (2003). (Ed). World Report on Violence and Health, Geneva, World Health Organization.

United Nations (1993). Declaration on Elimination of Violence against Women. United Nations General Assembly Resolution. Document GA/RES/48/104, New York.

